

Романченко Ю. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри організації обліку та аудиту,*

Полтавська державна аграрна академія,

м. Полтава, Україна

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ СЕКТОРОМ ЕКОНОМІКИ

Управління будь-яким суб'єктом державного сектору економіки України потребує контролю, оскільки без контролю за виконанням поставлених завдань та без оцінки досягнутого рівня розвитку не можна говорити про ефективність державного управління.

Контроль явище багатогранне і багатопланове. Залежно від того, на якому рівні та стосовно чого розглядається, контроль може бути охарактеризований як форма чи вид діяльності, як принцип або як функція.

У державному управлінні контроль перебуває в тісному зв'язку з іншими функціями управління й разом з тим призначений для оцінки відповідності здійснення цих функцій завданням, поставленим перед управлінням.

Невід'ємною функцією управління є фінансовий контроль, який, з одного боку, залежить від характеру економічних відносин, від типу держави, а з іншого - сам зумовлює їх розвиток або, навпаки, стагнацію. Оскільки контроль є елементом управління суспільним відтворенням, то держава не може ефективно функціонувати та зберігати економічну безпеку без чітко організованої системи контролю.

За часів розвитку фінансового контролю в епоху радянської системи ряд вчених в своїх працях наголошували на контролі як функції управління.

Так, фінансовий контроль вважався діяльністю державних і громадських органів, яка полягає в перевірці обґрунтованості процесів формування та використання централізованих та децентралізованих грошових фондів з метою

отримання планових пропорцій у розширеному виробництві [2].

В Лімській декларація керівних принципів контролю зазначено, що контроль не самоціль, а невід'ємна частина системи регулювання, метою якого є визначення відхилень від прийнятих стандартів і порушень принципів, законності, ефективності та економії розтрат матеріальних ресурсів на можливо більш ранньому етапі для прийняття коригувальних заходів, у окремих випадках притягнути винних до відповідальності, отримати компенсацію за заподіяну шкоду або здійснити заходи щодо запобігання або скорочення таких порушень у майбутньому [3].

В працях багатьох науковців контроль визначається як функція управління. Так, контроль виступає об'єктивним явищем в економічному житті суспільства, а у сфері управління фінансовими засобами - невід'ємною частиною системи регулювання фінансовими відносинами [7].

Окрім самостійної функції управління контроль є одним з найважливіших елементів ринкової економіки [8].

Контроль називають невід'ємною часткою діяльності з управління економікою держави та функцією, що внутрішньо притаманна управлінню економікою та підпорядкована вирішенню завдань, що стоять перед керуючою системою [5].

Державний фінансовий контроль є однією з важливих функцій державного управління, оскільки є інструментом реалізації фінансової політики держави, забезпечує процес формування і ефективного використання фінансових ресурсів держави для досягнення поставлених нею цілей у сфері фінансів. Він спрямований на виявлення будь-яких відхилень від узгоджених стандартів законності, доцільності й ефективності управління фінансовими ресурсами та власністю держави, а в разі виявлення таких відхилень забезпечує своєчасне вжиття відповідних коригувальних і запобіжних заходів. Тому від ефективності системи державного фінансового контролю залежить економічне і політичне благополуччя нації [6].

Ващенко І. В. стверджує, що контроль більше являється у певному

розумінні альтернативою процесу управління, ніж його складовою. Відтак рекомендовано чітко відрізнити спостереження за станом певних параметрів як складову управління будь-яким процесом і «контроль» у зовсім іншому розумінні – коли певний суб'єкт має можливість управляти об'єктом, але свідомо не використовує цієї можливості і задовольняється налагодженням контролю за результатами його функціонування [1]

В умовах переростання світової фінансової кризи у загальноекономічну та дефіциту бюджетних коштів актуальним є контроль за їх використанням в державному секторі економіки. Тому в комплексі проблем, які стосуються удосконалення системи державного управління в Україні, важлива роль відводиться організації контролю та підвищенню його дієвості і результативності.

Вітчизняний і зарубіжний досвід свідчать, що безконтрольність веде до фінансово-економічних криз, ефективний фінансовий контроль сприяє стабільності економічного розвитку та безпеки держави, що здатна висувати і здійснювати широкомасштабні стратегічні програми розвитку.

Так, державний фінансовий контроль – головний інструмент підвищення ефективності управління державою та її фінансовими ресурсами. У сучасному суспільстві роль контролю постійно підвищується та набуває нових якостей.

Згідно Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [4], державний фінансовий контроль забезпечує центральний орган виконавчої влади, уповноважений Президентом України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю. Так, державний фінансовий контроль забезпечується Державною фінансовою інспекцією України (далі - ДФІ) через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування.

Для контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів ДФІ було проведено у 2015 р. 2961 контрольних заходів, що менше на 77,9 % з 2011 р. найбільше зменшилася кількість проведених перевірок державних закупівель (на 89,2 %), державних

фінансових аудитів виконання місцевих бюджетів (на 87,6 %). У 2014 р. було проведено найбільше перевірок державних закупівель (13688 фактів) та ревізій фінансово-господарської діяльності – 9804 факти.

Таблиця 1

Динаміка контрольних заходів, проведених Державною фінансовою інспекцією України у 2011-2015 рр., фактів

Показники	Роки					Відхилення 2015 р. до 2011 р. (+, -)	
	2011	2012	2013	2014	2015	абсолютне, фактів	відносне, %
А. Проведено контрольних заходів – всього	13388	9500	6460	23802	2961	-10427	-77,9
1. Ревізій фінансово-господарської діяльності	12376	9086	6040	9804	2765	-9611	-77,7
2. Ревізій виконання місцевих бюджетів	100	81	80	х	х	-100	-100,0
3. Державних фінансових аудитів виконання місцевих бюджетів	89	45	84	40	11	-78	-87,6
4. Державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм	52	38	35	31	18	-34	-65,4
5. Державних фінансових аудитів діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки	128	95	122	147	65	-63	-49,2
6. Перевірок державних закупівель	584	56	53	13688	63	-521	-89,2

Джерело: <http://www.dkrs.gov.ua>

Зменшення кількості перевірок пов'язана з обмеженням фіскального тиску на суб'єктів господарювання та втручання держави в їхню діяльність на виконання завдань, поставлених Програмою економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Проте одним з необхідних кроків стабілізації Державного бюджету, згідно даної програми, є посилення фінансового контролю за цільовим і ефективним використанням бюджетних коштів.

Будуючи соціально орієнтовану ринкову економіку з різними формами власності, держава має надати важливого значення управлінню та контролю. Фактично в Україні недооцінюється роль контролюючої функції, внаслідок

чого втрачається можливість оперативно впливати на економічні процеси. Така недооцінка контролю негативно позначається на економічній безпеці держави, що впливає на подолання кризових явищ в країні.

Список використаної літератури:

1. Ващенко І. В. Державний фінансовий контроль та його вдосконалення у трансформаційній економіці України : [автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01] / І. В. Ващенко. – К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2005. – 21 с.
2. Вознесенский Э. А. Финансовый контроль в СССР : [учеб. пособ.] / Э. А. Вознесенский - М. : Юридическая література, 1973. - 134 с.
3. Лимская декларация руководящих принципов контроля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookid=1269694>.
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
5. Шевлоков В.З. Организационные основы создания государственного финансового контроля // Аудит и финансовый анализ. - 2002. - № 1. - С. 5.
6. Шевченко Н. В. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні: проблем та перспективи / Н. В. Шевченко // [Електронний ресурс]. - Вісник Української академії банківської справи - Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_29_2010/29_02_05.pdf
7. Шеремет А. Д. Аудит : [учебник] / А. Д. Шеремет, В. П. Суйц. - М. : ИНФРА-М, 2002. -240 с.
8. Шидловская М. С. Финансовый контроль и аудит : [учеб. пособ.] / М. С. Шидловская. – Минск : Высшая школа, 2001 – 495 с.